

AZ ABSZOLUT BÜNTETŐJOGÁSZ.

BOKÁLYI László vagyok — hajtotta meg magát még egyszer a fiatalember. — Dr. Bokályi László...

A professzor helyet intett neki az íróasztala mellett álló karosszékben :

— Mit óhajt, kérem?

A fiatalember elnevette magát; kedves feje volt és huncut, nagyon huncut szeme. Gerjeni Pista nézett valamikor ilyen szemmel a világba, gondolta a professzor és átmelegedett ettől az emléktől. Gerjeni Pista szemét kioltották az oroszok valahol Volhiniában.

— Egy elesett barátomra emlékeztet, akit nagyon szerettem — sóhajtotta a professzor.

— Az jó! — kapta fel kezét élénken a fiatalember. — Az ilyesmi rokonszenvéssé tesz s nekem a rokonszenvre mérhetetlen szükségem van méltóságodnál...

Jól megnézte erre a fiatalembert a professzor, de Gerjeni Pistára gondolt még és így nem haragudott.

— Vizsga? — kérdezte egy kicsit gúnyosan.

— Vizsga! — bölintott a fiatalember — a holnapi szigorlatokról volna szó...

— És pedig?

— Azt körülményes elmondani, méltóságos uram, nem megy azonnal... Némi szociális alapvetés kell hozzá... Mondhatnám, a kellő hangulati elemek megteremtése...

— Ilyen nagy feneket kerít annak, hogy nem tanult?

— Ó, méltóságos uram, hiszen hacsak arról volna szó, a készületlenségemről... Az a nézetem azonban, hogy méltóságod sem adná elő könnyedén kérésemet, ha helyemben volna... Noha méltóságod híres a talpraesettségeről...

A professzor még mindig Gerjeni Pistára gondolt. A hangjukban, a beszédjükben is van valami közös... Érdekes, mintha Pista tért volna vissza az életbe...

— Ha el tudott jönni hozzám, aligha fog kérése elmondásától visszarettenni, fiatalember! Legyen csak hozzám bizalommal!

— Hát ez az épen, méltóságos uram! Eddig is nagy szemtelenség tőlem, hogy itt ülök... Úgy gondoltam azonban, végre össze kell nekünk fognunk, kettőnknek!

— Kettőnknek?

— Igenis, méltóságos uram! Csakis.

— Miféle cél szolgálatában?

— Méltóságod a tudomány magasztossága és tisztasága, csekélységem pedig a szociális igazság nevében. Ezért vagyok itt. Ha kidob, kidob, gondoltam magamban, mielőtt feljöttem. Elvégre mit kockáztatok?!

— Mindez a holnapi szigorlatokkal függ össze?

— Igen. A legszorosabban.

— S e szigorlaton önnek át kell menni a tudomány magasztossága s a szociális igazság nevében, nemde?

— Dehogó, kérem! Én már régen kész jog- és államtudományi doktor vagyok. Méltóságod szaktárgyában pedig a tökéletesség legfinomabb árnyalatainak birtoklásával is decsekedhetem. Ha nem sértő a kifejezésem, mondhatnám, én vagyok az *abszolút büntetőjogász*.

A professzor rámeredt a fiatalemberre. Gúnyolódik ez vagy örült? Telefonálni kellene talán... Igen, letárcsázni a nulla-négyet, hadd jöjjenek érte!

A fiatalember mintha eltalálta volna a professzor gondolatát. Sietve megszólalt:

— Ne ijedjen meg, méltóságos uram! Örültnek néz, úgy-e? Á, kérem, hol vagyok én attól! Méltóztassék feltenni néhány kérdést a büntetőjog legnehezebb részeiből, azonnal kiderül, hogy nem lehetek örült! Mert ugyebár a finoman disztigváló jogászi elme s az örütség... Különben minek beszélek, tessék kérdezni!

Zavart érzett a professzor, de kíváncsiságot is. Ki kellett volna dobni a fiatalembert, de nem volt rá képes! Feltette megszokott kérdéseinek egyikét.

Elnézően elmosolyodott a fiatalember, felelt. Borotvaéles pontossággal.

A professzor belemelegedett. Új kérdést adott fel.

A fiatalember tündökletesen felelt megint. További kérdést nem is várt már, önmaga adta fel a professzor ismert kérdéseit s válaszolt rájuk nyomban. Kitűnően.

— Lehetek-e örült? — kérdezte nyugodtan a tizedik kérdés után.

Fejét rázta a professzor; s maga is megnyugodva szólt:

— Semmi esetre sem. Sőt azt is megállapítom, hogy elsőrangúan tudja a büntetőjogot. Csak azt az egyet nem értem még, mit akar?

— Azonnal rátérek, méltóságos uram! Előbb azonban férfiúi szavát kérem, hogy emberien fogja fel mindazt, amire kérem s nem dob ki azonnal...

— Hallja, kérem... Ön igazán a legfurcsább módon viselkedik... Nem is tudom, mit mondjak...

— Tökéletesen értem méltóságodat! — bólintott a fiatalember. — Néha magam is felháborodom magamon. A bosszú azonban nem enged... Össze kell fognunk, méltóságos uram...

— Micsoda bosszú?

— A legnemesebb. Igérje meg tehát méltóságod, hogy emberien, megértéssel fogadja további szavaimat. Főképen kérésem lényegét . . .

Vállat vont a professzor; élvezni kezdte a furcsa helyzetet:

— Jó; arra való tekintettel, hogy olyan pompásan levizsgáztatta az előbb saját magát, megigérem.

A fiatalember fellélekzett.

— Hála Istennek! Nem szeretném ugyanis semmilyen módon megbántani méltóságodat . . .

— Nem bánt meg, nyugodt lehet!

— Nos akkor a holnapi szigorlaton egészen más kérdéseket kell feltennie méltóságodnak, mint a szokottakat! Ne méltóztassék félreérteni, de kissé szívesebben kell kérdeznie! Hogy úgy mondjam, mélyebben! Úgyis jelezhetném, szélesebben! Méltóságod kérdései egy évtized óta ugyanis nem változnak. Egy évtizedig iratta velem őket az a gazember, tehát tudom! Én ugyanis a dr. Kesztlöczy-féle jogi szeminárium tisztviselője vagyok. Azaz voltam. Kidobott a gazember. Ez a szociális rész, kérem. Kétszázhatvanat adott eddig, én pedig háromszázhuszat kértem most, mert megnősülök. Mit csináljak, kérem, ha ép ennyibe kerül szerényen az élet? Kiszámítottuk a menyasszonyommal, pontosan ennyi kell. A gazember pedig nem adja meg. Betegre keresi magát, de nem adja. Én készítem elő az alakokat tucatszámra. Nem adja még sem. Erkölcs ez, méltóságos uram? Főnök ez? Én, az abszolút jogász, elmehetek hatvan pengő különbségért? Nem ütött-e az óra, melyben össze kell fognunk ellene?

A professzor a fejét szorította. Szánta ezt a szegény fiatalembert, ezt az abszolút büntetőjogászt s még jobban szánta önmagát. Ide jutottunk a kényelemszeretet útján . . . Fel mer jönni hozzám egy szeminárium elcsapott hivatalnok a mégcsak ki sem dobhatom, mert igaza van, a tudomány magasrendűségét és tisztaságát, meg a szociális igazságot védi!

Dr. Bokályi László csak beszélt tovább nagy lendülettel:

— Társadalmi rend ez, méltóságos uram? Ön büntetőjogász; hát nem a társadalmisított rablás egy esetét látja a kettőnk kifosztásában? Mi ketten dolgozunk és Kesztlöczy arassa le tudásunk gyümölcsét? Igenis, holnap olyan kérdéseket kell méltóságodnak adnia, hogy elzúgjon valamennyi szeminárium preparáltja és belebőgjenek az esti lapok! Én már készen vagyok, méltóságos uram; kidobott Kesztlöczy és vége a nősülésemnek is! Jó, röpülök . . . De fellázítom előbb a professzorokat . . . Őnek erkölcsi kötelessége a buktatás holnap, méltóságos uram! Erkölcsi kötelessége önmaga és a tudomány iránt! Bocsásson meg vakmerő szavaimért, de ez így van. Kőverre húzik méltóságod kényelmességéből s engem meg nem enged élni . . .

A professzor, a kedélyes, jóságos professzor a vádlottak padján érezte magát. Milyen kusza az élet, a jóságomból lesz kapitalista valami

élelmes fickó és biztonsága tudatában kirúgja ezt a kevésbé élelmest...

— És önnek az a véleménye, úgy-e, hogy az én kényelmemből mindketten jól megélhettek volna? — nézett most a fiatalemberre elkinzottan.

— ... Méltóságos uram, minden emberi eljárásban van rendszer. Ezt a rendszert kitanulni s a vázát kivonatolni a mi feladatunk. Az én megtagadott megélhetésem nem merénylet ezért ön iránt, bár függvénye lett volna méltóságod szokásainak. Valóban, az ön és a kar többi professzorának kényelméből, helyesebben megszokásaiból én is megélhettem volna menyasszonyostól. Minthogy ez Kesztyölci miatt nem lehetséges, nyilvánvaló, hogy robbantanunk kell.

— No és a szigorlatozók? Azokra nem gondol?

— Én dolgoztam velük, méltóságos uram! — legyintett a fiatal ember. — Hűsz kérdésre van beállítva az egész büntetőjog, méltóságod sztereotip kérdéseire. Ha volna igazság a világon, sohasem jutnának ezek át semmilyen vizsgálaton. Soha olyan közel nem méltóztatott jární az igazsághoz, mint ezeknek az elzúgatasával, tessék elhinni. Én mondom ezt, a tansegéd. A szociális igazságnál ott vagyok, méltóságos uram s ha azok a szigorlatozók tudnának, akkor... De nem tudnak, épen ez a vicc...

A professzor a papírvágókését forgatta az írómappán s az esze Gerjeni Pistán járt. Pista, te merész tervező, édes jóbarát, mennyire elmúltál. Ki gondol még rád? Talán egy asszony imitt-amott, aki megsimogatta szép fekete hajadat. Talán egy pajtásod, életben maradt katonád. Vidám arcodat, hatalmas eszedet hogyan elvitte az a golyó...

Bokályi László beszélt még, már túl volt az első nagy kirobbanásán és érezve sikerét, ötletes igyekezett lenni. Mikor azonban elmaradt tréfáira a professzor mosolygása, elcsendesült ő is. E csendességben tisztán látta egész vakmerőségét; egy professzorhoz így betolakodni mégis csak szörnyű; mi köze neki az elcsapott magánhivatalnok boszújához?

— Én már régen, talán az első mondatnál kidobtam volna magamat — állapította meg magában. — Ez az áldott jó ember hogyan eltűr...

Az áldott jó ember arcán könnyecseppek gurultak le s a fiatalember megrettenve grott fel láttukra.

— Bocsánat, méltóságos uram... én igazán... én nem... de-hogyis... valóban restellem... alászolgája, méltóságos uram... örökre sajnálni fogom... hogyis tehettem... alázatosszolgája, méltóságos uram... tessék úgy... mintha, mi sem... ejnye, de sajnálom...

Rég nem mozgatta a papírvágókést a professzor, két lelkes diákot látott, amint meghitten mennek a budai Dunaparton és vitatkoznak erősen. Hová lesz a tanulásra fordított energia, ha az ember meghal, kérdi a fekete fiú, most tudok németül és franciául, erre felelj, hová

tűnik majd ez a bennem levő képesség, amikor meghalok? Hová tűnik, igen hová tűnik?

— Hová tűnik? — motyogta hangosan a professzor. — Igen, hová tűnt az a nagy képesség? Pistám, te már tudod, hová tűnt! Vagy senki sem tudja?

Nem felelt senki.

A csendre felkapta fejét a professzor, ejnye, mi volt itt az előbb? Mi is? Persze, az az előkészítő, a holnapi szigorlat...

— De hát hol van az az ember? — ugrott fel most — miért ment el olyan hirtelen? Ejnye, ejnye...

Izgatottan járt ide-oda, a szobában. Gerjeni Pista képére nézett, mely ott volt az íróasztalán, még az előbb kivette, mikor itt ült az a fiatalember. A kép nyugodtan állta a tekintetet s a jót, a bizakodást hirdette most is. Mint teljes életében az, akiről készült.

A professzor az ablaküveghez szorította homlokát.

— Most honnan vegyem elő, ha elment? — mondta mérgesen. — Nyavalyás tansegéd!

Gyorsan az asztalhoz lépett, felverte a telefonkönyv lapjait. Letárcsázta: 126—87.

— Halló — felelt a telefon — itt a Kesztyölczi-jogszeminárium. Tessék!

— Itt Fekete Iván, a büntetőjog professzora. Azonnal jöjjön az önök főnöke hozzám!

— Igenis, kéremalásson.

— Na! — csapta le a kagylót a professzor és végigtörölte homlokát...

Kimerülten esett bele a karosszékekbe.

— Korrekt vagyok-e vagy inkorrekt? — kérdezte Gerjeni Pista képétől. — Felelj, a te kedvedért teszem!

Gerjeni Pista felelt valahonnan Volhíniából, a professzor legalább, a büntetőjog nagy tudósa, az ember bűneinek híres mérlegelője így érezte. Hogy az élet a fontos, nem a csipcsup korrektség vagy inkorrekt-ség. Életet adni csak mindig s kenyeret el nem venni soha...

A főnök úr autón rohant ide. Majd beesett az ajtón.

— Kesztyölczi Jenő dr. vagyok... Hivatni méltóztatott...

— Úgy van. Ismeri ön Bokályi Lászlót?

— Hogyne, kéremalásson. Alkalmazottam.

— És mi a véleménye róla?

— Kéremalásson, méltóságos uram... Hogy Bokályi... az én véleményem...

— Az én véleményem ugyanis az róla, hogy abszolút büntetőjogász. Az ön intézetének erőssége.

— Ó, kéremalásson... Természetesen, kéremalásson...

— És én önt lehetetlenné teszem, ha nem ad annak a boldogtalan embernek legalább négyszáz pengőt havonta, kéremalásson!

- Méltóságod óhajtása parancs . . .
- A professzorok kényelméből kövérré dagadt az ön üzeme. Annak a Bokályinak a megélhetését el fogja bírni . . .
- Hogyne, ha méltóságod akarja . . .
- Akarom. Elég szégyen, hogy ön nem akarta.
- Bocsánat . . . Ha tudom, hogy . . .
- Lényegében inkorrekt dolog részemről, hogy az ön embertelenségéről önnel tárgyalok. De figyelmeztetem, ne kívánja, hogy ebben az ügyben korrekt legyek !
- Isten őrizz, méltóságos uram !
- Akkor volt szerencsém. Innen szíveskedjék Bokályihoz fáradni s közölni vele beszélgetésünk tartalmát ! Örülök, hogy személyesen is megismerkedhettem önnel.
- Részemről, méltóságos uram, részemről . . .
- Mondja meg Irma a Lacinak, hogy megadom a négyszázat . . . Hanem azt is megmondhatja neki, hogy azért ne legyen velem szemtelen, ha ilyen nagyfiút csinált is belőle az a Fekete Iván !
- Irma megölelte örömeiben Kesztlölczit.
- Laci csak későn, nagyon későn jött el Irmához.
- Leült és tenyerébe fektette homlokát, mikor meghallotta a jó hírt.
- A tisztességes dolgok miért nem mennek maguktól? — kérdezte szomorú mosollyal.
- Irma rádöbbsent vőlegényére, majd hirtelen ezt mondta az^o asszonyok örök fölényével :
- A tisztességnek nincsen dinamikája, fiam !

Kilián Zoltán.

ESTI BABONÁK.

*Ablakot, ajtót becsukott a nap.
S lehúnyt pillával kastélyába ment.
Utána hallak: Szín, meleg, élet.
S boldog estére csengetett a csend . . .
Messze tanyákról cammog a sötét,
Haza seprüzi lassan az embert.
Hosszút pihenni elfekszik a föld
S fel-felsőhajlva várja a reggelt.*

*S most ébrednek lassan a mesék:
Ezüst a csillag . . . arany a hold . . .
Reccsen az ajtó. Kopog az ablak.
Asszony nép sugdos: Nagyanya volt . . .*

Büky György.